

ETİYOPYA

KİMYASAL GÜBRE VE TARIMSAL İLAÇLAR SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih: 03/04/2025

Raporu Hazırlayan: Addis Ababa Ticaret Müşavirliği

SEKTÖR RAPORLARI FORMATI (MAL TİCARETİ)

1. Ülke Pazarında Gübre Sektörü 1.1 İlgili Sektörde Üretim

133 milyon nüfusu ile Afrika'nın en kalabalık ikinci ülkesi olan Etiyopya'nın ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır.

Tarım sektörü, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın (GSYİH) yaklaşık %43'ünü oluşturmakta, ihracat gelirlerinin %90'ını sağlamaktadır ve nüfusun %80'inden fazlasını istihdam etmektedir. Ülkede tarıma elverişli alanların yalnızca %20'si kullanılmakta ve bu alanların çoğu yağmurla sulanmaktadır. (Etiyopya Tarım Bakanlığı) Ayrıca, tarımda makineleşme, gübre, ilaç ve sertifikalı tohum kullanımı düşük seviyelerdedir.

Bu bağlamda, tarımsal girdiler arasında yer alan kimyasal gübreler, üretim verimliliğinin artırılması açısından stratejik bir öneme sahiptir. Etiyopya Hükümeti son yıllarda tarımda gübre kullanımının artırılmasını öncelikli politikaları arasına yerleştirmiştir.

Etiyopya Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre 2024 yılında Etiyopya toplamda yaklaşık 1.3 milyar ABD doları değerinde kimyasal gübre ithal etmiştir. Ülkede kullanılan kimyasal gübrelerin yaklaşık %80'i ithalat yoluyla tedarik edilmektedir.

Önümüzdeki süreçte kimyasal gübrelerin gerek ithalatının gerekse de üretiminin Etiyopya'da artacağı tarafımızca değerlendirilmektedir.

Etiyopya'nın tarımsal üretimi, başta tahıllar olmak üzere çeşitli ürünleri kapsamaktadır. Başlıca tarımsal ürünler şunlardır:

- Tahıllar: Buğday, mısır, arpa, teff (yerel bir tahıl) ve sorgum.
- Baklagiller: Fasulye, mercimek, nohut.
- Endüstriyel ürünler: Pamuk, kahve, susam, ayçiçeği.
- Meyve ve sebzeler: Patates, domates, muz, mango.

Kahve, ülkenin en önemli ihracat ürünüdür ve tarımsal gelirler açısından başat bir rol oynamaktadır. Etiyopya'da tarımsal verimlilik, iklim koşulları, toprak yapısı ve modern tarım tekniklerinin sınırlı kullanımı gibi nedenlerle düşük seyretmektedir. Bu çerçevede, kimyasal gübre kullanımını artırmak kritik bir öneme sahiptir. Ancak ülkedeki gübre kullanımını dünya ortalamasının oldukça altındadır. Tarımsal üretimde yaygın olarak kullanılan başlıca gübre türleri:

- Üre (azotlu gübre)
- DAP (diamonyum fosfat)

Etiyopya hükümeti, çiftçilerin gübreye erişimini artırmak amacıyla çeşitli sübvansiyon ve dağıtım programları uygulamaktadır. Ancak yine de arz-talep dengesizlikleri, döviz darboğazı ve lojistik yetersizlikler gibi nedenlerle gübreye erişim kısıtlıdır.

Etiyopya hükümeti, yerli gübre üretim kapasitesini artırmaya yönelik stratejik hedefler belirlemiştir. Bu kapsamda:

- Yara International ve diğer uluslararası şirketlerle iş birlikleri kurulmuştur.
- Dire Dawa ve Oromia bölgelerinde modern gübre üretim tesisleri inşa edilmekte veya planlanmaktadır.
- Yerli kaynakların (özellikle doğal gaz ve fosfat rezervlerinin) gübre hammaddesi üretiminde değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Diğer yandan, Etiyopya'nın gübre üretiminde yeterliliğe kavuşmasının kısa vadede gerçekleşmesi tarafımızca öngörülmemektedir.

Etiyopya hükümeti, Tarım Dönüşüm Ajansı (Agricultural Transformation Agency - ATA) ve Tarım Bakanlığı aracılığıyla, tarımsal girdi tedariki ve dağıtımı konusunda çeşitli stratejiler yürütmektedir. 2020-2030 yıllarını kapsayan tarım stratejisi çerçevesinde şu hedefler önceliklidir:

- Gübreye erişimin artırılması.
- Yerli gübre üretim tesislerinin desteklenmesi.
- Çiftçilere eğitim ve teknik destek sağlanması.
- Toprak analizine dayalı gübreleme uygulamalarının yaygınlaştırılması.

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

Etiyopya'da tarımsal gübre fiyatları, ürün türüne, ithalat kaynaklarına ve küresel piyasa koşullarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Aşağıda, mevcut verilere dayalı olarak 2025 yılı itibarıyla bazı gübre türlerinin fiyatlarına ilişkin bilgiler sunulmuştur:

- Granül Kükürt: Ton başına yaklaşık 1000-1300 ABD doları
- Topak (Lump) Kükürt: Ton başına yaklaşık 850-1100 ABD doları
- Etiyopya'da kullanılan diğer kimyasal gübre türleri arasında üre, DAP (diamonyum fosfat) ve NPK (azot, fosfor, potasyum) gübreleri bulunmaktadır. DAP gübresinin kg fiyatı ortalama 7-11 ABD dolarıdır.

Fiyatlar, ithalat kaynaklarına, döviz kurlarına ve uluslararası piyasa koşullarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu fiyatlar, CIF (Cost, Insurance, and Freight) bazında olup, liman teslim fiyatlarını yansıtmaktadır.

İhracatçılarımızın dikkat etmesi gereken husus; Pazar araştırmalarına dayalı olarak yapılan uygun fiyatlandırma, ürünün rekabet edebilirliğini artıracaktır. Etiyopya'da fiyat duyarlılığı yüksek olduğundan, kalite-fiyat dengesi iyi kurulmalı ve yerel alternatiflerle karşılaştırmalı analizler yapılmalıdır

1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Etiyopya'da gübre tedarikçisi ve üreticisi önemli firma ve üretici birlikleri aşağıda yer almaktadır.

- Etiyopya Tarım İşletmeleri Kurumu (Ethiopian Agricultural Businesses Corporation - EABC)
- Three A M Manufacturing Plc / ReNature Organic Liquid Fertilizer
<https://threeammanufacturing.com/>
- OCP S.A. Commercial Representative Office Ethiopia

- <https://threeammanufacturing.com/>
- Eco Green Organic Liquid Fertilizer Producing PLC
- <https://ecogreen.et/>
- National Fertilizer Manufacturing Plc
- Green Ethiopia

1.4 Gübre Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Ülkede gübre ithalatı, önemli ölçüde devletin yönlendirmesiyle merkezi olarak gerçekleştirilmekte ve Etiyopya Tarım İşletmeleri Kurumu (Ethiopian Agricultural Businesses Corporation - EABC) olmak üzere belirli kamu kurumları bu süreçte etkin rol oynamaktaydı.

Bununla birlikte son süreçte, gübre ithalatında Etiyopya hükümetinin de teşviki ile özel sektörün rolü artmaktadır. İthal edilen gübreler, çiftçi kooperatiflerine ve eyalet ya da şehir bazında faaliyet gösteren tarım birliklerine rahatlıkla satılabilmektedir.

Toptan Satış Yapısı

Gübrelerin toptan satışı, esas olarak bölgesel dağıtım merkezleri aracılığıyla yapılmaktadır. Bu merkezler, bölgesel hükümetlerin ilgili tarım ofisleri ve kooperatif birlikleri ile iş birliği içinde çalışmaktadır. Genellikle tarım kooperatifleri, bölge düzeyinde toptan alım yaparak çiftçilere ulaştıracak alt kooperatiflere veya perakendecilere satış gerçekleştirmektedir. Devletin sübvansiyon politikaları çerçevesinde fiyatlar sabitlenmekte veya belirli ölçüde desteklenmektedir.

Perakende Satış Ağı

Perakende satışlar, esas olarak tarım kooperatifleri ve bunlara bağlı alt kooperatifler eliyle yürütülmektedir. Çiftçilere doğrudan erişim sağlayan bu yapı, gübrelerin zamanında ve uygun fiyatla temin edilmesini amaçlamaktadır. Özel sektör oyuncularının perakende satıştaki payı her geçen gün artmaktadır.

Etiyopya Hükümeti, gübre sektöründe arz güvenliğini sağlamak, verimliliği artırmak ve küçük ölçekli çiftçilerin erişimini kolaylaştırmak amacıyla çeşitli düzenlemeler uygulamaktadır. Bu çerçevede, fiyat kontrolleri, dağıtım lisansları ve kalite kontrol standartları gibi düzenleyici mekanizmalar devreye alınmıştır.

Mevcut Zorluklar ve Gelişim Alanları

- Lojistik altyapının yetersizliği,
- Mevsimsel talep dalgalanmaları,
- Finansman ve kredi erişimindeki sınırlılıklar,
- Özel sektör katılımının düşük olması

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 Kimyasal Gübre Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

	Ülke Adı	İthalat Değeri Milyon (\$)	Miktar* (ton/kg...)	Oran (%) (İthalat Değeri/Toplam İthalat)
1	Fas	673,655,000		51,82
2	Mısır	316,891,000		24,38
3	Umman	98,279,000		7,56
4	Çin	43,719,000		3,36
5	Nijerya	35,335,000		2,72
6	İspanya	5,663,000		0,44
7	Almanya	4,023,000		0,31
8	Türkiye	3,657,000		0,28
9	Hollanda	2,523,000		0,19
10	ABD	2,286,000		0,18

*Miktar bilgisinin bulunması mümkünse

2.2 Kimyasal Gübre Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

Kimyasal gübre sektöründe Etiyopya'nın ihracatı yok denecek kadar az düzeydedir. 2024 yılında Etiyopya 68 bin ABD doları değerinde kimyasal gübre ihraç etmiştir. Bahse konu tutarın tamamı Etiyopya'nın komşuları olan Tanzanya ve Kenya'ya gerçekleştirilmiştir.

2.3 Kimyasal Gübre Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	İthalat Değeri Milyon (\$)	Türkiye'den İthalatı Milyon (\$)	Türkiye'den İthalatının Payı (%)
310559	Azot (nitrat hariç) içeren mineral veya kimyasal gübreler	678,403,000	1,000,000	-
310210	Üre, sulu çözelti halinde olsun veya olmasın (tablet veya benzeri formlarda veya paketlenmiş halde olanlar hariç)	488,737,000	0	-
310520	Azot, fosfor gibi üç gübre elementini içeren mineral veya kimyasal gübreler	10,804,000	3,506,000	%32
310590	Azot ve potasyum olmak üzere iki gübre elementini içeren mineral veya kimyasal gübreler	4,264,000	46,000	-

310260	Kalsiyum nitrat ve amonyum nitratın çift tuzları ve karışımları (tablet halinde olanlar hariç)	2,923,000	0	-
310319	Kalsiyum nitrat ve amonyum nitratın çift tuzları ve karışımları (tablet halinde olanlar hariç)	2,263,000	53,000	-
310560	Fosfor ve potasyum olmak üzere iki gübreleme elementini içeren mineral veya kimyasal gübreler	1,562,000	0	-
310229	Amonyum sülfat ve amonyum nitratın çift tuzları ve karışımları (bu fasıldaki mallar hariç)	1,210,000	0	-
310290	Mineral veya kimyasal azotlu gübreler (üre hariç; amonyum sülfat; amonyum nitrat	1,144,000	0	-
310230	Amonyum nitrat, sulu çözelti halinde olsun veya olmasın (tablet veya benzeri şekillerde olanlar hariç,	1,116,000	0	-
310510	Hayvansal veya bitkisel menşeli mineral veya kimyasal gübreler (tablet veya benzeri formlarda)	930,000	0	-

2.4 Kimyasal Gübre Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Kimyasal gübre sektöründe Etiyopya'nın ihracatı yok denecek kadar az düzeydedir. 2024 yılında Etiyopya 68 bin ABD doları değerinde kimyasal gübre ihraç etmiştir.

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (1.000 \$)

	Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	310520	Azot, fosfor olmak	0	0	0	3.506,000	0

		üzere üç gübreleme elementini içeren mineral veya kimyasal gübreler					
2	310560	Fosfor ve potasyum olmak üzere iki gübreleme elementini içeren mineral veya kimyasal gübreler	0	0	36,000		0
3	310590	Azot ve potasyum olmak üzere iki gübreleme elementini içeren mineral veya kimyasal gübreler	0	0	31,000	46,000	0
	TOPLAM		0	0	67,000	3,556,000	0

3.2 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Miktar ton/kg/litr)

Kimyasal gübre sektöründe ülkemizin, Etiyopya'ya ihracatına ilişkin miktar bilgisi güvenilir kaynaklarda mevcut değildir.

Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

3.3 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Etiyopya nüfusunun %70'den fazlası kırsal alanda yaşamaktadır ve geçimini tarımdan sağlamaktadır. Bu kapsamda, büyük tarım şehirleri hedef pazarlardır. Adama, Bahirdar, Gondar, Jigjiga, Jimma, Diredawa, Harar, Robe, Bale ve Mekelle şehirlerinin hedef şehirler olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan, başkent Addis Ababa'da bulunan ve ülkenin en büyük toptancı pazarı olan Merkato iş bölgesi ülkedeki büyük toptancıların depo/ofislerinin bulunduğu yerdir. Bu kapsamda, iş

insanlarımızın iş bağlantıları kurmak üzere Merkato'yu ziyaret etmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3.4 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

3.4.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri

- Etiyopya Tarımsal İş Kurumu
<https://ethioagri.com/>
- Etiyopya Ticaret Odası ve Sektörler Birliği
<https://ethiopianchamber.com/>
- Etiyopya Tarım Araştırmaları Enstitüsü
<http://www.eiar.gov.et/about-eiar/>
- Etiyopya Tarımsal Dönüşüm Kurumu
<https://ati.gov.et/>
- Oromia Ticaret Odası
<https://occi.org.et/>
- Addis Ababa Ticaret Odası ve Sektörler Birliği
<https://addischamber.com/>

3.4.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

Etiyopya'da ithalatçı bilgisine ulaşılabacak açık kaynak mevcut değildir.

3.5 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Kimyasal gübre ithalatı için ibraz edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- 1) Aşağıda belirtilen bilgileri içeren proforma fatura;
 - a) Ürünün tipi
 - b) Ürünün Miktarı
 - c) Birim Fiyatı
 - d) FOB Değeri
 - e) Taşıma değeri mevcutsa
 - f) Diğer masraflar
 - g) Sigorta ödemeleri dövizle yapılması mümkün olmadığı için ithalatçının yerel olarak sigorta yaptırması gerekmektedir.
- 2) Ödemenin yapılması için İhracatçının temin etmesi gereken belgeler ise şunlardır;
 - a) Son Fatura (bağlı olunan Ticaret veya Sanayi Odası tasdikli)
 - b) Orijinal Yükleme Belgesi (bill of lading, airwaybill, truckway bill, railway manifest)
 - c) Menşe-i Şahadetnamesi (Certificate of Origin)
 - d) Paketleme Listesi
 - e) Kalite Belgesi

Etiyopya'daki kimyasal gübre ithalat prosedürü için gerekli standart işlemler şu şekilde gerçekleşmektedir.

- 1) İthalatçı veya Gümrük işlemlerini yapacak olan aracı firma Etiyopya Gümrük Server'ı üzerinden İthalat Deklarasyon Formunu (IDF) doldurarak ithalat yapma isteğini bildirir.
- 2) İthalatçı veya aracısı IDF ile birlikte destekleyici dokümanları Gümrük İdaresine sunar. Destekleyici dokümanların orijinal olması gerekmektedir. Bu dokümanlar;
 - a) Taşıma Dokümanı (Transportation Document)

- b) Fatura (Invoice)
- c) Banka İzni (Bank Permit)
- d) Pektleme Listesi (List of Packing)
- e) Menşe-i Şehadetnamesi (Certificate of Origin)
- f) Etiyopya Standart Ajansından alınacak uygunluk değerlendirme belgesi
- g) Etiyopya Tarım Bakanlığına kimyasal gübrenin kaydının yaptırılması

3.6 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Bulunmamaktadır.

3.7 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

- Agrofood Ethiopia 19-21 Haziran 2025 (milli katılım)
<https://www.agrofood-ethiopia.com/>
- Addis Chamber International Agriculture & Food Trade Fair 20-21 Şubat 2025
<https://tradefair.addischamber.com/>

3.8 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

Mevcut durumda planlanan bir ticaret heyeti bulunmamaktadır.

3.9 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Etiyopya’da kamu kurumları tarafından ilan edilen ihaleler Addis Herald resmi gazetesi üzerinden yayımlanmaktadır. Anılan gazetenin ihaleler bölümüne aşağıda yer alan link üzerinden ulaşılabilir.

<https://press.et/herald/#>

3.10 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Etiyopya, Dünya Ticaret Örgütü’ne (DTÖ) üye değildir. Bu kapsamda, DTÖ’nün en çok kayırlan ülke (MFN) ilkesi de dâhil olmak üzere temel ilkelerini uygulamamaktadır. Bununla birlikte, Etiyopya 21 üyesi ve yaklaşık 600 milyonluk nüfusuyla Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı’nın (COMESA) bir üyesidir.

Etiyopya, DTÖ’ye üyelik çalışmalarına hız vermiştir. Bu kapsamda, Etiyopya’nın mevcut durumda ülkemiz ya da herhangi başka bir ülke ile STA, TTA veya diğer bir ticari anlaşması bulunmamaktadır.

3.11 Varsa Tercihli Tarifeden Yararlanmak İçin Gereken Belgeler

Bulunmamaktadır.

3.12 Sektörde Standartlar

Etiyopya her ne kadar en az gelişmiş ülkelerden biri olsa da, özellikle standartlar alanında yeni bir yapılanmaya gitmiş, Etiyopya Standartlar Ajansı (ESA) tek yetkili kurum haline getirmiştir. Ayrıca Etiyopya Uygunluk Değerlendirme Şirketi, Etiyopya Akreditasyon Ofisi ve Etiyopya Ulusal Metroloji Enstitüsü bu alanda faaliyet gösteren ve hizmet veren diğer kurumlar olarak belirlenmiştir.

Etiyopya’da pazara girecek olan kimyasal gübrelerin standartlarını ESA belirlemekte olup, Etiyopya ulusal standartları uluslararası kabul görmüş standartlar ile büyük ölçüde uyumludur.

Bu çerçevede, Etiyopya pazarına kimyasal gübre ihracat edecek firmalarımızın Etiyopyalı bayileri ya da ithalatçıları aracılığı ile ESA’dan uygunluk belgesi alması gerekmektedir. ESA uygunluk belgesi vermeden önce numuneler üzerinde gerekli test ve incelemeleri yapmaktadır. ESA’dan uygunluk belgesi alınmadan herhangi bir kimyasal gübrenin Etiyopya’ya ihracatı mümkün değildir.

İlgili Kurumların İletişim Adresleri ve Web Siteleri Aşağıdadır.

- Ethiopian Standards Agency
P. O. Box 2310
Addis Ababa, Ethiopia
Tel: +251-11-646-0111/+251-11-646-0565
Fax: +251-11-646-0880
E-mail: info@ethiostandards.org
[Ethiopian Standards Agency](http://ethiostandards.org)
- Ethiopian Conformity Assessment Enterprise
P.O. Box 11145
Addis Ababa, Ethiopia
Tel: +251-11-646-0569/+251-11-651-1381
Fax: +251-11-645-9720
Email: info-cs@eca-e.com
[Ethiopian Conformity Assessment Enterprise](http://eca-e.com)

3.13 Sektörde Etiketleme

Etiyopya’ya ithal edilen kimyasal gübreler, ürünün son kullanma tarihi, üretici firma adı ve ürün adı gibi ürünle ilgili bilgileri içermelidir. Etiyopya Standartlar Ajansı bu gerekliliklerin denetlenmesinden sorumlu kurumdur.

Etiyopya’ya yapılacak ihracatta paketleme listesi (ambalaj ve etiket içeriği dahil) ödemenin yapılabilmesi için Etiyopya Gümrük İdaresine ithalatçı tarafından iletilmesi gereken unsurlar arasında yer almaktadır.

3.14 Sektörde Ambalajlama

Etiyopya’da kimyasal gübrelerin paketlenmesi, ürünün çevreye ve insan sağlığına zarar vermemesini öncelemektedir. Bu sebeple, piyasa sürülecek kimyasal gübrelerin Sağlam ve sızdırmaz ambalajlar içerisinde olması beklenmektedir.

3.15 Lojistik (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.)

Etiyopya, denize bağlantısı olmayan bir ülkedir. Cibuti limanı Etiyopya'nın uluslararası ticarete açılan ana kapısıdır. Bu kapsamda, Etiyopya'nın uluslararası ticaretinin % 92'si Cibuti üzerinden gerçekleşmektedir. Öte yandan, Etiyopya gümrük taşımacılığında 3 adet diğer koridora sahiptir. Bunlar; Port Sudan koridoru, Nairobi-Mombasa-Addis Ababa koridoru ve Berbera koridorlarıdır.

Etiyopya Havayolları, şu anda 36 kargo ve 100 uluslararası ve 20 ulusal insan taşımacılığı destinasyon sayısı ile Dünyanın en önemli havayolu şirketlerinden birisi haline gelmiştir.

Etiyopya'da lojistik ile ilgili en büyük zorluk denize kenarı olan Cibuti'den ülkenin iç kısımlara doğru taşımacılığın sağlanması için gerekli demiryolu ve karayolu imkanlarının yetersizliğidir. Bununla birlikte, Etiyopya hükümeti, Cibuti Limanından Addis Ababa'ya uzanan ve ülkenin dünyaya açılan kapısı olan karayolunun güvenliğine en üst düzeyde önem vermektedir.

3.16 Dağıtım Kanalları

Addis Ababa, Etiyopya'nın başkenti olmasının yanında en büyük şehri ve ülkeye gelen ihracat ürünlerinin dağıtım merkezidir. Addis Ababa'da yer alan Merkato iş ve ticaret bölgesi başta tekstil, gıda, tarım ürünleri, mobilya ve beyaz eşya olmak üzere çeşitli ihracat ürünlerinin dağıtıcı ve toptancılarının ofislerinin ve depolarının bulunduğu bölgedir.

Dire Dawa, Mekelle, Adama, Jigjiga ve Bahir Dar şehirleri, Etiyopya'nın nüfus olarak büyük diğer şehirleri olup, tüketim potansiyeli olan şehirleridir.

Etiyopya pazarında başarılı olmak için yerel dağıtıcı ve acenteler ile işbirliği yapılması tavsiye edilmektedir. Uluslararası yardım ve finans kuruluşları tarafından sağlanan yardım ve kredilerle veya bizzat devletin kendi imkanlarıyla yapılan yurtdışı alımlarında tecrübeli distribütör veya acentelerle çalışılması ihalelerde avantaj sağlayabilmesi nedeniyle tavsiye edilmektedir.

Öte yandan, sürdürülebilir ihracat hedefleyen firmalarımızın, Etiyopya'da distribütörlük vermeleri, ofis açmaları ve showroom hizmeti sunmaları tarafımızca tavsiye edilmektedir.

3.17 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

Etiyopya'da ülke nüfusunun %80'inin internete erişimi bulunmamaktadır. (BM verileri) Ayrıca, Etiyopyalı tüketici ve iş insanları e-ticaret yerine geleneksel ticareti tercih etmektedir. Bu sebeplerle, gerek ülke içi gerekse de sınır ötesi e- ticaret henüz gelişmemiştir. Diğer yandan, ülkede e- ticareti düzenleyen yasal mevzuat bulunmamaktadır.

3.18 Tanıtım ve Pazarlama

Etiyopya halkının kültürel değerleri, dini hassasiyetleri ve tüketim alışkanlıkları dikkate alınmalıdır. Tanıtım materyalleri, halkın sosyal yapısına uygun, saygılı ve bilgilendirici bir üslup içermelidir. Görsel ve yazılı materyallerde yerel motif ve simgelere yer verilmesi, hedef kitlenin ürüne olan güvenini artıracaktır.

Kimyasal gübrelerin etkin bir şekilde pazarlanabilmesi için yerel distribütörlerle iş birliği yapılması büyük önem arz etmektedir. Ürünlerin ülke geneline yayılabilmesi için güçlü bir lojistik ve dağıtım ağı oluşturulmalı; ayrıca, güvenilir perakendecilerle ortaklık kurulmalıdır.

Etiyopya'da düzenlenen ulusal ve uluslararası fuarlara katılım sağlanarak ürünlerin hem tanıtımı hem de potansiyel iş ortaklarıyla temas kurulması sağlanmalıdır. Bu tür organizasyonlar, marka bilinirliğini artırmak ve yerel piyasaya giriş yapmak için stratejik fırsatlar sunmaktadır.

3.19 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Etiyopya, 133 milyon nüfusu ile Afrika'nın en kalabalık ikinci ülkesi olup, Türk malları için önemli pazar fırsatı sunmaktadır. Etiyopya yıllık ortalama %6-8 arasında büyüyen bir ekonomiye sahiptir. Hızla kentleşen, genç ve dinamik nüfus, özellikle gıda, tekstil, yapı malzemeleri, sağlık ürünleri, ev eşyaları ve makine ekipmanları gibi temel sektörlerde ciddi tüketim talebi oluşturmaktadır.

Türk ürünleri; kalite, fiyat ve güvenilirlik açısından pazarda Çin ve Hindistan ürünlerine kıyasla daha yüksek prestije sahiptir. Avrupa ülkelerinin Afrika pazarına göre yüksek fiyatlı mallarını almak istemeyen Etiyopyalılar ülkemizin ihracat ürünlerini tercih etmektedir. Bu, uzun vadeli müşteri sadakati ve sürdürülebilir ihracat ilişkileri kurmak için büyük fırsat sunmaktadır. İhracatçılarımız, bu güçlü algı sayesinde, Etiyopya'da tüm sektörlerde pazarlama avantajına sahiptir.

3.20 Sektörde Vergiler

Etiyopya'da kimyasal gübrelerden alınan vergiler aşağıda yer almaktadır;

- ✓ %35 oranında gümrük vergisi,
- ✓ %7,5 KDV vergisi
- ✓ CIF (Maliyet+Sigorta+Navlun) üzerinden %3 oranında stopaj vergisi

tahsil edilmektedir.

Etiyopya'da uygulanan gümrük vergilerine:

<https://customs.erca.gov.et/trade/customs-division/tariff?lang=en>

Etiyopya'da uygulanan iç vergilere ilişkin detaylı bilgiye:

<https://admin.theiguides.org/Media/Documents/Taxation%20in%20ethiopia.pdf>

Adreslerinden ulaşılabilir.

3.21 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Etiyopya'da kimyasal gübre sektörüne yönelik tarife dışı engel bulunmamaktadır. Zira Etiyopya hükümeti tarımsal gübre ve ilaçların ithalatını kolaylaştırarak ülkedeki tarımsal üretimi artırmayı amaçlamaktadır.

4. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar (Örnek: artan talep, e-ticaretin yaygınlaşması, ülkemizle yapılan Serbest Ticaret Anlaşması v.b.)

Etiyopya'da kimyasal gübre ithalatı ve pazarlaması alanında Türk ihracatçıları için önemli fırsatlar bulunmaktadır. Bu fırsatlar, hem Etiyopya'nın tarım sektöründeki dönüşümü hem de dışa bağımlılığının artmasıyla yakından ilişkilidir. Türk ihracatçılarını bekleyen başlıca fırsatlar aşağıda yer almaktadır.

Etiyopya, nüfusu 130 milyonu aşan bir ülkedir ve nüfus her yıl artmaktadır. Bu durum, gıda talebini doğrudan artırmakta ve tarımsal üretimin artırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Hükümet, gıda güvenliğini sağlamak için tarımsal verimliliği artırmayı öncelikli hedef haline getirmiştir.

Etiyopya’da hektar başına gübre kullanımı dünya ortalamasının oldukça altındadır. Bu da pazarda ciddi bir büyüme potansiyeline işaret etmektedir. Bilinçli çiftçiliğin artmasıyla birlikte kimyasal gübreye olan talep katlanarak artmaktadır.

Etiyopya Hükümeti, tarımsal üretimi artırmak için gübre kullanımını desteklemekte ve ithalatı Etiyopya’da kimyasal gübre üretimi oldukça sınırlıdır, dolayısıyla gübre büyük oranda ithalatla karşılanmaktadır. Bu durum, dış tedarikçilere önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Tarım, Etiyopya ekonomisinin yaklaşık %30’unu oluşturmakta ve nüfusun %70’inden fazlası tarımla uğraşmaktadır. Bu da tarım girdilerine (özellikle gübre) sürekli ve geniş tabanlı bir talep yaratmaktadır.

Türk gübre üreticileri fiyat/performans oranı açısından rekabetçi bir avantaja sahiptir. Türkiye’nin coğrafi olarak Afrika’ya görece yakın olması, lojistikte de avantaj sağlayabilmektedir.

Etiyopya, Afrika Kıtası Serbest Ticaret Bölgesi (AfCFTA)’ya üyedir. Bu da Etiyopya üzerinden Afrika’nın diğer pazarlarına erişim için stratejik bir kapı anlamına gelmektedir.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler

Etiyopya pazarında kimyasal gübre ithalatı ve pazarlaması faaliyetlerinde bulunmayı hedefleyen Türk ihracatçıları, çeşitli fırsatlarla birlikte bazı temel tehdit unsurlarıyla da karşı karşıya bulunmaktadır. Bu tehditler, dış ticaretin sürekliliğini ve kârlılığını etkileyebilecek niteliktedir. Aşağıda, söz konusu tehdit unsurları özetlenmiştir:

Etiyopya pazarında Çin, Hindistan ve Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere birçok güçlü küresel tedarikçi faaliyet göstermektedir. Bu durum, fiyat rekabetini artırmakta ve Türk ihracatçıların pazara girişini zorlaştırmaktadır.

Etiyopya hükümeti, yerli üretimi teşvik etmek amacıyla dönemsel olarak ithalata yönelik çeşitli kısıtlayıcı tedbirler alabilmektedir. Gümrük vergilerinde artış, kota uygulamaları veya lisanslama prosedürlerinde sıkılaştırmalar gibi politikalar, ithalatçı firmaların faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyebilir.

Etiyopya ekonomisinde zaman zaman yaşanan döviz sıkıntısı, ithalat finansmanında ciddi gecikmelere yol açabilmektedir. Özellikle döviz transferlerinde uygulanan kısıtlamalar, ihracatçıların tahsilat riskini artırmakta ve ticaretin sürekliliğini tehdit etmektedir.

Etiyopya’da bazı bölgelerde süregelen iç siyasi gerilimler ve güvenlik sorunları, lojistik süreçleri ve pazar erişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, ticari faaliyetlerin sürekliliği ve güvenliği zaman zaman tehdit altına girebilmektedir.

Ülke genelinde tarımsal bölgelerin çoğunda lojistik altyapı sınırlıdır. Limanlardaki yoğunluk, kara yolu taşımacılığındaki verimsizlik ve depolama imkânlarının yetersizliği, ürünlerin zamanında ve sağlıklı şekilde dağıtımını zorlaştırmaktadır.

6. Kimyasal Gübre Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Kimyasal gübre sektörü, Etiyopya'nın artan tarımsal üretim ihtiyacı doğrultusunda stratejik öneme sahip bir alan hâline gelmiştir. Bu kapsamda, Türkiye'den gerçekleştirilen ihracatın sürdürülebilir biçimde artırılabilmesi için firmaların dikkat etmesi gereken hususlar aşağıda sıralanmaktadır.

İhracatçı firmalarımızın, Etiyopya pazarına yönelik ayrıntılı ve güncel pazar araştırmaları yapmaları büyük önem taşımaktadır. Özellikle bölgesel tarım faaliyetleri, gübre kullanım alışkanlıkları, ürün talep profili ve rekabet koşulları titizlikle analiz edilmelidir.

Etiyopya'da etkili bir pazarlama ve satış stratejisi oluşturmak adına yerel distribütörler, tarım kooperatifleri ve bayilik sistemleriyle iş birlikleri kurulması önerilmektedir. Bu tür ortaklıklar, ürünlerin hedef çiftçilere doğrudan ulaştırılmasını kolaylaştırmaktadır.

Etiyopyalı çiftçilerin kimyasal gübre kullanımı konusundaki bilgi eksikliğini gidermek amacıyla, saha tanıtımları ve eğitim seminerleri çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Ürünlerin verimlilik üzerindeki somut etkilerinin sahada gösterilmesi, marka güvenilirliğini artıracaktır.

7. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

Fiyat hassasiyetinin yüksek olduğu bu pazarda, ürünlerin hem kaliteli hem de rekabetçi fiyatla sunulması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, küçük ölçekli çiftçiler için uygun ödeme planları ve esnek teslimat modelleri geliştirilmelidir.

Etiyopya'nın denize kıyısı olmaması ve lojistik altyapısındaki zorluklar dikkate alınarak, tedarik zincirinin kesintisiz işlemesi için Cibuti Limanı üzerinden kara taşımacılığı dâhil olmak üzere alternatif lojistik çözümler değerlendirilmelidir.

İhracat sürecinde, Etiyopya'nın ithalat mevzuatı, gümrük düzenlemeleri, ürün kayıt ve sertifikasyon gereklilikleri yakından takip edilmelidir. Bu kapsamda ilgili kurumlarla iş birliği içinde çalışılması, gecikme ve ret risklerini azaltacaktır.

8. Genel Değerlendirme

Etiyopya, tarımsal üretimin ülke ekonomisinde büyük paya sahip olduğu bir ülkedir. Tarım sektörü, toplam istihdamın yaklaşık %70'ini karşılamakta ve GSYİH'nin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda, tarımsal verimliliğin artırılması amacıyla kimyasal gübre kullanımı stratejik bir öneme sahiptir. Ancak ülkede kimyasal gübre üretimi sınırlı seviyededir ve yerli üretim, iç talebi karşılamaktan uzaktır. Bu durum, Etiyopya'nın kimyasal gübre ihtiyacının büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılanmasını zorunlu kılmaktadır.

Etiyopya'da en çok kullanılan kimyasal gübre türleri arasında üre, DAP (Diamonyum Fosfat) ve NPK (Azot-Fosfor-Potasyum) gübreleri yer almaktadır. Hükümet, özellikle küçük ölçekli çiftçilerin gübreye erişimini artırmak amacıyla zaman zaman sübvansiyonlu ithalat politikaları izlemektedir. Buna rağmen döviz rezervleri, lojistik altyapı yetersizlikleri ve küresel fiyat dalgalanmaları, gübre arzında düzensizliklere ve maliyet artışlarına neden olabilmektedir.

Türkiye ile Etiyopya arasındaki dış ticaret ilişkileri gelişme eğilimindedir. Türkiye, kimya sanayisinde güçlü bir üretim kapasitesine sahip olup, gübre üretimi ve ihracatında rekabet avantajına sahiptir. Bu çerçevede, Türkiye'den Etiyopya'ya kimyasal gübre ihracatı potansiyel arz etmektedir. Türkiye'den yapılan ihracat; kalite, lojistik avantajı ve rekabetçi fiyatlar açısından Etiyopyalı ithalatçılar için cazip olabilmektedir.

Türkiye’den yapılan ithalat bu açıdan fırsatlar sunmaktadır. Ancak ihracatçılar için bürokratik süreçlerin, pazar yapısının ve yerel mevzuatın dikkatle analiz edilmesi önem arz etmektedir. Etiyopya’nın tarım politikaları doğrultusunda gübreye olan yapısal talebin artması, önümüzdeki dönemde Türkiye açısından da bu pazarda daha güçlü bir yer edinme imkânı sunmaktadır.

9. Yararlı Adresler

- Etiyopya Tarımsal İş Kurumu
<https://ethioagri.com/>
- Etiyopya Ticaret Odası ve Sektörler Birliği
<https://ethiopianchamber.com/>
- Etiyopya Tarım Araştırmaları Enstitüsü
<http://www.eiar.gov.et/about-eiar/>
- Etiyopya Tarımsal Dönüşüm Kurumu
<https://ati.gov.et/>
- Oromia Ticaret Odası
<https://occi.org.et/>
- Addis Ababa Ticaret Odası ve Sektörler Birliği
<https://addischamber.com/>

10. Kaynakça

- Etiyopya Maliye Bakanlığı
- Etiyopya Tarım Bakanlığı
- Etiyopya Ticaret ve Entegrasyon Bakanlığı
- Trademap Verileri
- Dünya Bankası Verileri